

Coef

Coef
De weg van de waanzin

Rein Hannik

© copyright 2016 Rein Hannik/Uitgeverij IJzer, Utrecht
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt,
door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Uitgeverij IJzer.

De fotografie van dit boek is verzorgd door familie en vrienden. Sommige
foto's waar Coef zelf niet op staat, zoals die van het Kralingse Bos op pag. 2,
zijn door haarzelf genomen.

Uitgeverij IJzer probeert haar boeken zo goed mogelijk te verspreiden. Kunt
u een uitgave van IJzer niet vinden in de boekhandel, rechtstreeks bestellen
bij de uitgeverij – zonder extra kosten – kan ook. Stuur een kaartje naar:
Uitgeverij IJzer, Postbus 628, 3500 AP Utrecht of stuur een e-mail:
uitgeverij.ijzer@hetnet.nl of bel: 030 252 17 98

www.uitgeverij-ijzer.nl

Meer over de schrijver op www.reinhannik.nl

ISBN 978 90 8684 140 0

Boeken van IJzer worden uitgegeven onder redactie van Willem Desmense.
Omslagontwerp en typografie binnenwerk: Damiaan Renkens.

Inhoudsopgave

proloog: Het einde	7
DEEL I	
Het spookhuis	13
De stemmen	30
De afstand	52
Het gekkenhuis	65
Het begin	78
DEEL II	
Het paradijs	83
De hel	100
De kunstenaar	116
De dokter	135
DEEL III	
De professor	171
De Jel	193
De waanzin	223
epiloog: De weg	241
Geraadpleegde bronnen	277

PROLOOG

Het einde

‘Zit je nou een boek over je gekke moeder te schrijven?’ vraagt ze me opeens en staart me aan met die helblauwe blik. Van schrik laat ik mijn schriftje op het linoleum vallen. Een boek over haar. Dat zou ze wel willen. Nee, dat zou ze vanzelfsprekend vinden. Alles heeft toch altijd om haar gedraaid. Om háar Indië. Háar oorlog. Háar kunst. Háar krankzinnigheid. Dus vooruit, waarom geen dertiendelige Coef. Vol liederlijke details. Al was het maar uit wraak. Kan ik die aantekeningen nog ergens voor gebruiken.

Ze draait zich weer van me af op de geplastificeerde matras, meer geraamte dan mens. Een buitenstaander zou zich gemakkelijk vergissen in deze broze bejaarde. Haar lichaam is zo versleten dat haar endeldarm eruit hangt, heeft de broeder gezegd. Als ze gewassen wordt krijst ze het uit. Ik wil het niet weten. Medelijden met dit wezen kan je op een lel komen te staan.

Mijn zussen zijn even een luchtje scheppen. De urinestank uit hun longen roken. Op zich een unicum dat we er alle drie zijn. We zien elkaar zelden. Te veel herinneringen. Te veel moeder. Maar sterven zo rond haar verjaardag, dat heeft ze weer slim getimed. Net als vroeger: nooit te vroeg slikken, die pillen. Toch ligt ze nu echt op de *death row* van het gekkenhuis. In een kamer zo kaal als het hok van een wild dier. Haar boeken, foto's en kunst, alles hebben ze weggehaald en opgeslagen. Niet om te straffen, maar om te voorkomen dat ze het onder de poep smeert. Ze is soms zó ver heen. Zo destructief. Agressief. Aan de andere kant heeft ze dank-

zij dat venijn haar leven wel overleefd, vier suïcidepogingen ten spijt. Ons moedertje is niet klein te krijgen. Helaas niet.

Ik aai d'r over haar bol. Behoedzaam, zoals je dat zou doen bij een aangeschoten roofdier. Haar kapot geveerde haar is grijs uitgelopen. Gebit heeft ze uit, pyjama zit onder de vlekken. Hoeveel zou er nog over zijn van de echte Coef, weggestopt onder al die psychoses en pillen? Niet dat de oude mam iemand was om naar terug te verlangen. Maar toch.

Opeens veert ze op als een kleuter. In een reflex maak ik een afwerend gebaar met mijn arm. Loos alarm. 'GLAASJE WATER!' kraait ze. Even wil ik het kussen pakken om haar uit mijn lijden te verlossen, maar ik houd netjes het glas bij haar mond. 'DE NACHTZUSTER IS EEN VIES LESBISCH VARKEN!' krijst ze en ploft weer achterover. Ik knik en zucht. Kijk het sterfkamertje rond, op zoek naar iets wat zij niet is. Een boorgaatje in de muur, een roestvrijstalen deurklink, een tl-buishouder. Het lukt niet. Zelfs stervende eist ze alle aandacht op. 'NÓG EEN SLOKJE WATER!' kraait ze weer. Ik houd het glas tegen haar nicotinekleurige lippen. Minuut later opnieuw. Daarna nog een keer. En nog een keer. Zelfs doodgaan kan ze niet normaal.

DEEL I

Het spookhuis

Waarschijnlijk heeft iemand het ooit op zijn hersens gekregen, het stenen dierenbeeld dat op de nok van 240 prijkte. Het was in ieder geval al verdwenen toen mijn ouders er eind jaren vijftig kwamen wonen. De beelden op de overige daken waken over de singel met een grimmigheid die eigenlijk niet past bij deze buurt. Alhoewel. De Heemraadssingel kent meer duistere plekjes. Het sanatorium op de hoek van de Mathenesserlaan huisvestte ooit de Sicherheitsdienst met haar martelkamertjes. Verderop richting Blijdorp werd een jochie vermoord door de knecht van de kapper. In de American Bar intimideerde souteneur Dick Wille lastige klanten met zijn geparfumeerde poedels. Op de hoek van de Volmarijnstraat verkocht sigarenhandelaar Buller zijn rookwaar met een chagrijn alsof je er kanker van zou krijgen. En een geduldig observator kon tussen de plompbladeren een paar ferme snoeken ontwaren. Eigenlijk lurkte het gevaar overal hier.

Overigens is de Heemraadssingel vooral een statige, kilometerlange meander van flora en herenhuizen die Diergaarde Blijdorp met de Rochussenstraat verbindt. Treurwilgen dippen er hun vingertoppen in kringen rond fonteinen. Pittoreske bruggetjes poseren voor een romantisch kiekje. Een heus watervalletje zorgt voor een rustieke sfeer die uniek is voor het Oude Westen. Een plek voor contemplatieve wandelingen!

Nummer 240 is ideaal gesitueerd tegenover het weidse Heemraadsplein. Hier werd vroeger op zondag hoempapa gespeeld in

het muziekpaviljoen, terwijl kinderen zich konden uitleven in de zandbak of op het klimrek. Een bult van klinkers herbergde een mysterieuze bunker uit de Oorlog en het rioolgemeal ernaast had verdacht veel weg van een helse machine. Om de hoek op de Nieuwe Binnenweg werden fijnproevers gelokt met delicatessen van grutter Vermeyden. Iets verderop verkocht Bakker & Rip de lelijkste schemerlampjes van het noordelijk halfrond. En aan de overkant zorgde bioscoop Grand voor grootstedelijke allure met de laatste Hollywoodfilms. De Heemraadssingel kortom, was een spannende plek om in op te groeien. Als je buiten kwam tenminste.

Het chique van 240 zat hem vooral aan die buitenkant. Achter de massieve voordeur trof je een fossiel pand vol schaduw, tocht, vocht, koude en ouwe meuk. Het tweedehands bankstel prikte als je er met blote beentjes op kroop, kokos tegels lieten een geribbelde indruk achter op je knieën als je op je snufferd viel. Petroleumkachels moesten 's winters op volle toeren draaien om de woonkamer leefbaar te houden. Mijn vader godverdegodverde als hij ze 's morgens aan de praat probeerde te krijgen met zijn veel te grove handen en de veel te kleine lucifers, een eeuwige Chief Whip in een mondhoek bungelend. Dat gemopper vloekte met zijn stopdas die hij dag en nacht om had, maar vooral met de piano van de ochtendgymnastiek die onverstoorbaar doortingelde op de transistorradio. Opstaan, aankleden, koffie zetten, kachel aandoen, kinderen wakker maken, ontbijten... het moest allemaal vóór achten gebeurd zijn. Dan ging de deur open en stroomden de patiënten binnen, naar de wachtkamer op de eerste. Ze kuchten en niesden, roken naar oud zweet en vochtige jassen.

De spreekkamer had een hoog Frankensteingehalte. De behandeltafel was uitgerust met stalen mini-cowboyzadels waarover de patiënten hun knieholtes moesten hangen, zodat ze door mijn vader inwendig geïnspecteerd konden worden. In de vitrines lagen martelapparaten als een oorkijker, verlostang en stetho-

scoop. De weegschaal had een verdraaibaar contragewicht waarin kindervingertjes gegarandeerd klem kwamen te zitten. Op het kolossale eikenhouten bureau prijkten een bakelieten telefoon, een dagkalender en een enorme asbak – belangrijkste attributen van de moderne huisarts. Soms haalde mijn vader het pronkstuk van zijn uitrusting tevoorschijn: een koperen microscoop-met-spiegeltje. Daarmee kon hij zien of er microben in zijn patiënten zaten. Om zijn clientèle gerust te stellen had hij boven het bureau een sfeervolle zwart-witfoto van zijn gezin opgehangen: vier stipjes wandelend tussen de woudreuzen van het Kralingse Bos, besprenkeld met impressionistisch nazomerlicht. Vereeuwigd door zijn vrouw, zoals altijd op creatieve afstand achter de camera. Een beeld om in te verdwijnen.

Ook de slaapkamers bevonden zich op de eerste. Omdat daar geen gaskachels geïnstalleerd waren, moesten er straalkacheltjes zoemen. Die mocht je niet aanraken want dan werd je geëlectrocuteerd volgens mijn moeder. De kacheltjes konden niet voorkomen dat het toilet op de gang regelmatig bevroor, maar gelukkig was de bril van hout dus kwam je nooit echt vast te zitten. Op zolder was het zo mogelijk nog kouder, donkerder en kaler. Daar timmerde mijn vader in het weekend aan een logeerkamer. Nu stond er slechts een brits voor oma Geertje.

Zo onherbergzaam als 240 in de winter aanvoelde, zo magisch oogde het in de zomer. De middagzon weerschitterde op de singel om door de gebrandschilderde ramen melancholieke kleuren te toveren op het anders zo grijze bankstel en de boekenkast vol Tweede Wereldoorlog. Van Goghjes brachten het neutrale behang tot leven. Indische maskers, sprietplanten, een fles vleermuispoep en een monstrueuze Chinese vaas-uit-onbestemde-Ming-periode zorgden voor een exotisch accent. Iconen van Maria en 't kindeke getuigden meer van mijn moeders esthetisch bewustzijn dan van religieus besef – ons huis was van God los.

De tuin was dat zeker niet. Openslaande deuren in de achterkamer boden toegang tot een diepe, idyllische jungle. Het leistenen pad voerde je langs metershoge azalea's, vergeet-mij-nietjes, lievevrouwebedstro en spontaan openploppende springbalseming naar een schommel, waar ik mijn zussen zó hard op vooruit duwde dat ze er bijna af sodemieterden. Als het echt warm was werd er ook een opblaasbadje aangesleept. Daarin bouwden we dan van baksteen een eilandje voor mieren, die wanhopig op zoek gingen naar een mierenvlot. Soms mocht Takkie de Teckel er in rond spetteren, zolang ze maar niet haar tanden in het plastic zette of haar plas liet lopen. Ons Hofje van Eden werd slechts verstoord als ik met mijn slippers bromvliegen op de tegels probeerde te pletten, bloedvlekjes achterlatend als stille getuigen van mijn moordlust.

De achterkamer, van de voorkamer gescheiden door schuifdeuren met glas-in-lood, was met rotan minimeubeltjes speciaal ingericht voor de kinderen. Een creatief bolwerk waarin we naar hartenlust konden tekenen, kleien en verkleeden. En vooral Halmapionnen naar elkaars hoofd gooien, want ruziemaken deden we toch het liefst. Uiteraard mocht Takkie 's middags een broodje mee-eten aan de kindertafel. Wilde ze grote mensen nog wel eens bijten, mijn zussen en ik konden alles met haar uithalen (zelfs d'r hangoren naar achteren flappen!). Takkie had net zo'n gezellige buik als mijn vader.

Puilde de kinderkast uit van de spelletjes en stripboeken, ik was vooral druk met tekenen. Monsters als de Tyrannosaurus rex en de witte haai, of strips met aan het eind steevast een vulkaanuitbarsting waarbij mijn zusjes werden meegesleurd in de lavastroom. Ook ontwierp ik tweepersoonsduikboten, compleet met opklapbed, zuurstoffles, torpedo en een periscoop waar doorheen je de wereld kon bejuren. Wel zo veilig voelde dat.

Mijn moeder zat meestal aan haar bureau in een hoek van de kamer. Urenlang kon ze ons observeren en noteerde ieder schee-

tje dat we lieten, alsof ze vreesde ons ooit kwijt te raken. Haar handschrift was gelijkmatig en sierlijk, nog netter dan dat van de juf. Maar niet zo mooi als dat ik mijn moeder zelf vond, met haar lange slanke verschijning. Ze leek wel een filmster!

Als ik iets getekend had glimlachte ze en gaf ze complimentjes. Soms legde ze uit hoe het nog beter kon. Dan luisterde ik aandachtig want zij had op de kunstacademie gezeten. Als ik later groot was wilde ik ook naar de academie, om striptekenaar te worden. ‘Wat lijkt je toch op me!’ zei ze als ze me zo bezig zag. Dan gloeide ik helemaal.

De tekeningen die ze van ons maakte waren nog leuker dan die van Jip & Janneke. Liefst vond ik haar schetsjes van uiltjes en veldmuisjes die nieuwsgierig naar je koekeloerden. De Biesboschbeestjes noemde ze die. Op ons slaapkamertje hing een prachtige, door haar geborduurde lap met luciferpoppetjes die avonturen beleefden. ‘Het lijken wel hiëroglyfen uit het oude Egypte!’ zei mijn vader vol bewondering. Ook breide mijn moeder onze truien, naaide ze poppenkleertjes, plakte ze Fallerhuisjes voor de Märklinbaan, maakte ze modelbouwduikboten af die ik had opgegeven en repareerde ze speelgoed dat we op elkaars hoofdjes hadden stukgeslagen. Eigenlijk kon mijn moeder alles.

Behalve knuffelen dan. Hoe groter we groeiden, hoe minder ze ons aanraakte. Soms keek ze naar ons zoals wij naar Takkie loerden als die een Halmapion had opgegeten. Dat kwam doordat ze het zo druk had. ’s Morgens zaten er wel vijftig rochelende patiënten in de wachtkamer en op de gang van de eerste. Als zij hun namen en klachten opschreef bewoog ze ontzettend hoekig. Engerds vond ze het allemaal. Maar als er een patiënt aanbelde met een vishaak in zijn oog of een afgezaagde duim in de hand, dan bleef ze juist kalm. Alsof ze zich pas kon ontspannen als de wereld instortte.

Koken, afwassen, strijken, stof afnemen, stofzuigen, het moest

allemaal vlugvlug gebeuren. Een werkster wilde mijn moeder niet in huis omdat ze zich dan niet vrij zou voelen. Eigenlijk wilde ze ook af van die glurende glazenwassers. Eten deden we niet aan tafel in de woonkamer maar in het krappe keukentje. Dat was makkelijk afruimen. Eigenlijk had mijn moeder het veel te druk voor ons.

Gelukkig kwam oma Geertje in het weekend logeren. Zij boog zich over de administratie van de praktijk en nam de telefoon op als mijn vader weekenddienst had. Oma Geertje was een echte oma, zo een die vroeg hoe het op school ging en aandachtig naar je verhalen luisterde. Ze knuffelde je wanneer je maar wilde en vertelde spannende verhalen. Ik vond het zielig dat ze op die kale koude zolder moest slapen. Zelf haalde ze er de schouders over op. Ze was wel wat gewend in het Kamp, zei ze dan met een mysterieuze glimlach.

Ook mijn andere oma kwam vaak oppassen, als we ziek waren of als mijn moeder het echt druk had. Die oma at zich kogelrond aan meegebrachte gebakjes, en klaagde over pijntjes en kwaaltjes die mijn vader moest onderzoeken omdat het wel iets vreselijks kon zijn. Soms nam ze mijn tante mee, de zus van mijn vader. Die deed altijd poeslief tegen mijn moeder, maar zodra ze zich omgedraaid had trok ze een valse blik. Ze lachte te hard om onze grapjes en moest dan enorm hoesten. Kinderen had mijn tante niet, maar ze was wel kinderdokter. Als we ziek waren en ze met mijn vader overlegde, deed ze net alsof mijn moeder niet in de kamer was. Ze pakte je zo stevig beet dat je het er benauwd van kreeg, en gaf je pakkerds met een harige bovenlip. Als zij er was bewoog mijn moeder nog hoekiger dan dat ze bij de patiënten deed.

Wassen deden we ons 's avonds vlugvlug in het wasbakje op de eerste. Dan keek Joris de Parkiet toe alsof we kamerolifantjes waren. Hij leverde brabbelend commentaar en belaagde ons met poepbommetjes. De Rode Baron werd ie door mijn vader genoemd. Eens in de twee weken mochten we onder de douche.